

Minne om Lærer Lars Tolgensbakken som kom til Øverbygd

- av Odd Bjørklund -

Lars Paulsen Tolgensbakken var født på Øvre Tolgensbakken i året 1900. Hans foreldre var Paul Jonsen f. 1854-1939, gift med Berit Larsdr. Henriksgård f. 1859-1935.

Deres barn: 1. Jon Paulsen f. 1888-1964, gift i 1922 med Marit Jonsdr. Mølmann f. 1893 på Storflata i Røros. 2. Kirsti Paulsdr. f. 1886 gift med Esten Bårdsen Østvang. 3. Anna Paulsdr. f. 1891, gift med Magnus Engzellus Røros. 4. Olava Paulsdr. f. 1894 gift med Rasmus Røe, Vingelen. 5. Lina Paulsdr. f. 1897, husholder hos Ola Storrøsten Brygdalen. 6. Lars Paulsen Tolgensbakken f. 1900 gift med Alise Uleberg f. 1908.

Allse Ulebergs foreldre: Martin Evensen f. dt 1858-1910 gift med Mall Hansdr. Eldsvold f. 1872-1954. Hun var oppfostret hos sine besteforeldre på Kongsli, Mall Eriksdr. Lian og Erik Andersen Ålborgmoen.

Martin Evensen og Mall Ulebergs barn:

1. Sigrid M Uleberg f. 1896-1948 gift med Johan O Stenvold.
2. Magnhild M Uleberg f. 1898. Bor hjemme.
3. Bersvend M. Uleberg f. 1900. Bor hjemme på Uleberg.
4. Gunda M Uleberg f. 1902-1918.
5. Hildur M Uleberg gift med Olelf O Sletten.
6. Edvind M Uleberg gift med Karen K Stenvold.
7. Allse M Uleberg gift med Lars P Tolgensbakken, Tolga.

Lars Tolgensbakken kom til Dividalen i 1922 med artium fra Tolga. Han ble ansatt i Dividal skolekrets på helårstid. Skolehuset i Dividalen var bygd i 1908. Det var blitt stor

frengang i skolevesenet fra Halvor Skjeggnes tid, da foregikk all undervisningen på gårdene. Den gang med bare 4 ukers skoletid. Senere ble L. Tolgensbakken å skole på Øvergård da Marit og Anders Elvevold gikk av med alderspensjon. Han flyttet fra Dividalen og ned til Holt hvor han bygde opp sin egen våning der. Men var fremdeles ansatt i begge skolekretser, helt til de senere år, da alle fem skolekretser ble sammenslått til Bjerkeng skole.

Lars Tolgensbakken kom fra en gammel gård som går flere hundre år tilbake i tiden. Gården ble først kalt for Oppstua, for den lå litt ovenfor prestegården. Senere ble gården flyttet over på den vestre side av elven Tolga, den ble da kalt for «Oppstugjelta», men skriftlig har det alltid vært Tolgensbakken. Gården lå på Rørosverks grunn. Den første bruker på gården heter Jon Soldat, som måtte på grunn av gjeld gå fra bruket som historien forteller.

I året 1728 var det skyldforetning over elendommen, med overværende den Kongelige majestæts foged over Østerdalen St. Christian Juell, og tilstede var bygdelensmanden Marten Simensen Udbye m.fl. folk. Oppsiddet paa denne plaz Esten Olsen var nærværende og anmeldte at have bekommet dette sted med arv efter sin sahl. fader som haver tilforhandlet af forrige Bergmester og Direkteaur ved Røros Kobbervær. Henning Ingens og proviantakriver Nils Hansen efter skledets formeldende, som ha. i retten indgaf datert 7. mai 1696 og lyder: «Klnder og glør vittterligt at vi haver solgt, lige som vi herved selger, skløder og avhender til nærværende Oluf Estensen Tolgen, hans kvinde og arvinger Jens Soldat forrige vaaning, vedkommende som han til

våres fordring til betaling haver overdraget for hvilken gård og tvende havestykker bemeldte Ole Estensen Tolgen os minste med meste skilling fornøyet og betalt haver, thi tilstår vi han, hans kvinde og arvinger fri og frelselig fornefnte gård og havestykker til evindelig odel og elendom at nyde og beholde, gjørende den sig saa nyttig som han ved og kan, kindene Joen Soldat eller os ey nogen ret og adgang til samme gård efter at have. H. Irgens. N. Hansen.

Førestaaende pladz indhegning bestaar af en løeke ved huserne og en ditto paa venstre side af Tolgen elf, en ditto tvært over gaden ved Joen Andersen Bakkens hus, saa og en ditto nordenfor kirken i Stenøbakken, hvor udi sees oppryddet agerjord til en half tønde landsed som dog for størstedelen saes. I henseende til halmfødets udnyttelse, efter di der sjelden holder monet til korndyrkning, meldest stedet er meget frostlendt. Saa har og opsidderne en liden sætervold med feehavn ved Talsøen.

Af den der udi stående indhengning er faldende foring med hæntende mose af fældene samt løfrils og videre af marken. Opsidderen anmelder nu at kunne opholde om vinteren en hest, fire støkker storfæ, otte a ti støkker små kreaturer. Efter hvilken beskaffenhed og denne elendms betragtede i mod andre gårder. Retten ansees denne pladz bør staa i skyld for et kalfskind, hvor af sværes de aller naadigste paabydende skatter og videre rettigheder fra førstkommende nye års dag 1729, og følger elendommen fremdeles opsidderen Esten Olsen med samme rettigheder som hans sahl. fader, saa og udrast i marken til hugst og haver lige som hans forfædre af formåhls tider fulgt og haft haver. Denne

pladz skal efter dager kaldes «Øvre Tolgensbakken».

Anno Die et Loko ut Supra.
Hans Winsnes

Ole Estensen som i 1969 ble tilskjøtet Øvre Tolgensbakken, var fra Nordlistun i Vingelen. Navnene går igjen i flere slektsledd der i Vingelgården, som Esten og Ola. Flere av dem er nevnt i tingprotokollene som urolige og stridslystne karer. En av dem «rasket presten Anders Wangberg udi haar og skjøg». I 1735 dør Ole Estensens kone Marit, 84 år gammel. Deres sønn Esten Olsen var gift med Goro Simensdr, og de er oppført under ekstraskatten i 1763, men de gikk da fra gården og relste nordover til Trøndelag og bodde på en liten gård ved Trondhjem.

Som ny eler på Øvre Tolgensbakken kommer nu Jon Paulsen Paulsgård født 1748-1818 gift med Anne Engebretsdtr. f. 1742-1814. Hun var fra en gård som heter Dølgård. Det fortelles at Jon Paulsen døde på ferdasveien mellom Røros og Trondhjem. Han var en pengesterk kar som betalte gården med rene kontanter. De hadde 4 barn: 1. Paul Jonsen f. 1781-1864 gift med Kirsti Olsdr. Leet, f. 1791. 2. Ingrid Jonsdr. f. 1779 gift med Henning Andreassen Krax, Røros. 3. Ingeborg Jonsdr. f. 1776 gift med Amund Engebretsen Dølmo.

Den neste bruker på Tolgensbakken ble sønnen Paul Jonsen 1781-1864, han var gift i 1810 med Kirsti Olsdr. Leet fra Fåset ved Tynset f. 1791-1871, 91 år gammel. Hun var tante til Ane Pedersdr. Leet som kom til Gammes i Rostadalen. Ho Kirsti var først kommet som tjenestegjente til Akeren i Vingelen og tjente hos presten Brønning. Senere ble hun gift med Paul Jonsen til Tolgensbakken. Deres barn: Jon Paulsen f. 1821-1893. Han ble gift med Kirsti Olsdr. Erlin f. 1828-1876. 2. Ole døde som barn. 3. Anne Paulsdr. f. 1810 gift med Embret Soman Finstad, Rendalen. 4. Johanne Paulsdr. f. 1814 gift med Ole Hansen Kirkbakk. De kjøpte gården Storrøsten i Brydalen. 5. Olava Paulsdr. f. 1818 gift med Paul Dalvana Tynset. De emigrerte til Amerika.

Jon Paulsen Tolgensbakken og Kirsti Olsdr. Erlins barn: De hadde kun en eneste sønn som blir far til han lærer Lars Tolgensbakken. Paul Jonsen f. 1854-1939 gift med Berit Henriksgård (Larsdr.) f. 1859-1935. De hadde 4 jenter og 2 gutter: Kirsti Paulsdr. f. 1886 gift med

Esten Bårdsen Østvang. 2. Jon Paulsen f. 1888-1964. 3. Anna Paulsdr. f. 1891 gift med Magnus Engzellus på Pinstli ved Røros. 4. Olava Paulsdr. f. 1894 gift med Rasmus Røe i Vingelen. 5. Lina Paulsdr. f. 1897, husholder hos Ole Storrøsten i Brydalen. 6. Lars Paulsen Tolgensbakken f. 1900-1965 gift med Alise M Uleberg f. 1908-1973. Den neste bruker på Tolgensbakken ble igjen neste sønn Jon Paulsen f. 1888-1964 (bror til Lars Tolgensbakken). Han var gift med Marit Johannesdr. Mølmann f. 1893 på Storflata i Røros. Foreldrene hennes var Johan Kristian Mølmann og Berit Lusle Nilsdr. f. Krog. Jon Paulsen og Marit Johannesdr. Mølmanns barn: 1. Paul Johnsen f. 1926. 2. Bergijot-Anna f. 1923 gift med Anders Kolstad fra Tolga, herredsagr. på Leka. Barn: Per f. 1952, Stig f. 1960.

Fremdeles går Tolgensbakken i odel med neste sønn som den 4. i rekken som er Paul Jonsen Øvre Tolgensb. gift med Kari Olafsdr. Holøyen f. 1931. Deres barn: Jon f. 1958, Tor f. 1963, Inger Merete f. 1951, Jorid f. 1954. I gjennom alle disse generasjonene på Øvre Tolgensbakken har det vært ivrige jordbrukere. Paul Jonsen den 2. f. 1781 gift med Kirsti Olsdr. Leet f. 1779. De var flinke jordbrukere. Først flyttet han sin våning fra Bakken, bygde nytt fjøs og ombygde hele gården med rommelige hus. Han var grundig i alt sitt arbeid, og drev på natt som dag. Av lynne var han lun og omgjengelig. Han bygde ny seter i Hollet, og var den første som kjøpte fjerharv. Han var i flere år direktør i Tolgen Sparebank og hadde mange andre offentlige verv. På sin gamle dager måtte han amputere den ene foten og brukte kunstig fot mens han fortsatte i arbeidet. Det va ri året 1835, han flyttet gården og ombygde den, et stort arbeidsverk i den tid å være, men der var iver og pågangsmot.

Sønnen den 3. av odelen på Øvre Tolgensbakken var han Jon Paulsen gift med Marit Johannesdr. Mølmann, var også en foretaksom og ivrig i sitt yrke i jordbruket. Han hadde også flere verv i kommunen både i forsorgsstyret, samvirketlaget, skog og i jaktstyret m.m. Hans kone Marit har diplom for fjøs og melkestall. Jon Paulsen hadde utenom sitt yrke hatt en lyrisk åre i seg, han har skrevet en Tolgasang med tone av lærer Magne Røe. Han er kjendt for sine mange vitser og humørfylte replikker som fikk latteren å runge i lag med andre Tolginger.

Gården var en med de større og veldrevne gårder i Tolga. Så gården fortsetter å leve i generasjoner, slekten er stor som ikke foreløbig dør ut. Det er dyrket rundt 80 mål, det er 400 mål furuskog, det er 600 mål bjerkeskog. Det er seter på Lervollen kalt «Hollet». Det er gamle slätter i Ryseteråsen med høyløe. Det er en eng i Båvølen med bu og løe, oppe i Vingelåsen. Og på Øvre Tolgensbakken er det navn på de gamle jord og engstykkene fremdeles, som Vehlhagen, Bakkehagen og Løvåsflata. Kvernhus nord for Nordhaug på Hulbækmoen. Badstu til kornørk på Øra. Smie i bakken ovenfor gården. Og el jordbu og en gammel elgsgrav på bakketoppen bak fjøset.

Det blir historien og minner om Lars Tolgensbakkens hjemsted der i Tolga og hans forfedre. Han relste langt bort fra sitt hjemsted og kom som 22 åring og ble skolelærer i Dividalen og Øvergård skole i året 1922. Han ble gift med Alise Uleberg, fra Dividalen, men de ble barnløse. De flyttet fra Uleberg og ned til Holt hvor de bygde opp sin egen bolig. Han døde i 1965 og ble 65 år gammel, Alise døde i 1973, 65 år gammel. De døde bort så alt for tidlig, og ligger begravet på Nergård kirkegård.

Dette er Lars Tolgensbakkens hjemsted i Tolga «Øvre Tolgensbakken». Eller Oppistua som det heter den gang. Han var skolelærer og kom til Dividalen i 1922 og ble gift med Alise Uleberg.

ANTIRASISTISK KAMPANJE
UNGDOM
NOT RASISME
UNGDOMMENS RADIOAVIS.